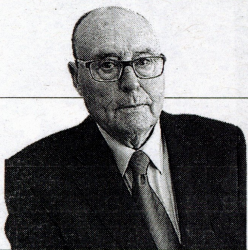

Horta de Sant Joan, encís harmònic d'història, art i paisatge

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Un poble amb encant. Picasso va quedar encisat per la bellesa de l'entorn. Avui Orta (sense 'h'), juntament amb Arnes i Prat de Comte són municipis terraltins eminentment turístics gràcies al Parc Natural dels Ports

Orta sense h és com s'hauria d'escriure, i no Horta de Sant Joan, com ho va oficialitzar l'Institut d'Estudis l'any 1914. L'estudiós Joan Serra, lluita des de fa anys per normalitzar el topònim i està secundat per personatges com Salvador Carbó, Vicenç Subirats o Joaquim Ferràs i jo mateix. Però al marge de la denominació del nom amb h o sense, quan el visitant fa cap al poble, el visualitza des de quilòmetres dalt d'un promontori amb la muntanya de Santa Bàrbara al costat, res li queda indiferent; el que hi veu, el que admira i, fins i tot, el que hi menja i l'aire que hi respira; tot és encant!

Abasta singularitats pels quatre punts cardinals. Pedres i edificis carregats d'història, la casa de la Comanda, l'Hospital (actual Museu Picasso), la Torre de Galindo i tot el conjunt del nucli antic. Personatges que s'hi enamoraren apassionadament com Picasso, Josep M. Espinàs, Ramon Solsona o Jordi Pujol. Fills del poble que han rememorat el seu nom amb la feina i la petjada que han marcat, com el músic Gil Membrado, el pintor Mel Ramos, el també pintor i amic de Picasso, Manel Pallarès, l'il·lustrador Asencio Navarro o el restaurador Salvador Miralles. O els paisatges d'inacabable valor com els Salts de Ferrassó i Sotorres, les Olles del riu Canaletes, les Roques de Benet i tot el seu Port on s'oloren perfums i canvien els panorames dels colors vegetals de tota mena, amb el «Parot», l'olivera de dos mil anys d'història amb el tronc en forma de balma, i coves i fonts d'aigües cristal·lines que emergeixen de racons insospitats. Orta és l'harmonia de la història, de l'art i els colors dels paisatges que envolten l'immens Parc Natural.

Història que remunta de la protohistòria establerts en una petita comunitat al punt més alt. Continuada per romans, visigots, àrabs i cristians per la fermesa del seu castell. Ramon Berenguer IV i l'Orde del Temple no pogueren apoderar-se al moment de

Panoràmica de la població d'Horta de Sant Joan. FOTO: JOAN REVILLAS

Tortosa, Miravet i Lleida. Siurana i Orta quedaren en mans andalusines fins que la fam i la set els feu rendir, uns anys més tard defensant els castells inexpugnables. Ja en mans cristianes, com que era una plaça molt significativa per la importància del lloc, a les cartes de poblament com les de Gandesa, Batea, el Pinell o Vilalba, s'estableixen les lleis segons consuetudines d'Orta, fins a l'establiment de les definitives, els Costums de Miravet, signades l'any 1319. Orta fou cap de comanda dels municipis d'Arnes, Caseres, Bot i Prat, fins a la divisió territorial de l'any 1832 i pas obligat de transhumància de pastors portant els ramats a les fresques herbes dels Ports. I històricament recordada per haver sigut la capital europea del safrà a finals del segle XV. El safrà d'Orta era famós a tot el món conegut en aquell moment.

Pablo Picasso, que hi va viure dues temporades, digué «tot el que sé ho he après a Orta». El jove pintor universal quedà enlluernat de tanta bellesa. Visqué a la cova de Quiquet, com un anaco-

reta acompanyat del seu inseparable amic Manel Pallarès, només a l'edat de 17 anys. Ja als 27, el 1909, hi tornà, acompanyat de Fernanda Oliver, que deixà fotografies memorables de l'època i ell, quadres coneguts universalment de «la Fàbrica» i «la Bassa», empremta inconfusible del nou art cubista. Palau i Fabre, i Joan Peruchó així ho recorden en les seves publicacions, i el Centre Picasso en deixa constància, instal·lat a l'antic Hospital de la Vila.

Una menció especial mereix el Convent dels Àngels situat als peus de Santa Bàrbara, que també Picasso va immortalitzar pel cubisme dels seus quadres. Es tracta d'un edifici franciscà, enclaustrat el 1835, començat a construir a principis del segle XIII, amb una esplèndida portalada gòtica, el claustre, l'església i els diferents departaments monacals, al costat d'una font dins d'un espai paisatgístic espectacular. Allí hi entrà l'any 1541 un fraret llec, fra Salvador Pladevall, fill de Santa Coloma de Farners, miracle per excel·lència, que diàriament atreïa a Orta centenars de pelegrins

arribats d'arreu d'Europa. Hi visqué una dotzena d'anys i fou canonitzat l'any 1938. Tots els hortalsans el tenen com a Sant Salvador d'Orta i el dia més festiu de l'any hi fan una romeria.

Avui, Orta, amb Arnes i Prat, són municipis eminentment turístics, gràcies als Ports, als seus fantàstics paisatges, a les cases rurals, hotels, restaurants i especialment per l'empenta que li dona Salvador Miralles, un pastoret d'un mas aïllat entre muntanyes, que als 18 anys marxà a la Costa Brava per conèixer món, aprengué l'ofici i, sense saber més de lletra que l'experiència que li havia donat la vida, va construir l'Hotel Miralles, i del seu mestratge avui, Orta, és el municipi turístic més significat de l'interior de Catalunya. Cada cap de setmana la Plaça, l'antiga bassa cubista de Picasso, està repleta de visitants que tenen espais per visitar al mateix poble però s'allarguen als cellers de la Terra Alta, als edificis modernistes del Pinell i Gandesa, als Memorials de la Batalla de l'Ebre... Orta n'és el centre més significat.